

Cseke Péter: A csíksomlyói székely népfőiskola című könyvéből*

Fejes Ildikó Újrainduló KALOT- mozgalom

„Váljál Krisztusibb emberré! Légy igényes önmagad iránt! Hordozd magadban a lelki-szellemi fejlődés vágyát! Tedd szebbé és hasznosabbá környezeted, végezzél szakszerű munkát, és ezáltal találd meg tisztos megélhetésed forrásait! Szeresd és ápolj néped kultúráját!” – Ennek az üzenetnek a hívására érkeztek adventben a Romániai Magyar KALOT Mozgalom alapítói két csíki falu fiataljaihoz Márton József lelkész és Gergely Géza plébános meghívására.

December 14-én a csíkszentgyörgyi fiatalok egy félnapos, majd december 20-án a csíkszentmiklósi fiatalok egy egész napot kitöltő program keretében ismerkedtek meg a közel hatvanéves kényszer-szünet után 2003-ban Erdélyben is újrainduló KALOT célkitűzéseivel. A KALOT örökké aktuális négyes célkitűzését: „Krisztusibb embert! Műveltebb társadalmat! Életerős népet! Önérzetes magyart!” nem üres elméleti ideológiaként, hanem konkrét, gyakorlati megvalósítás lehetőségeként hirdeti a fiataloknak.

Segítséget ajánl föl minden olyan közösségnek, amely igényes lelkigyakorlatokat, szakmai és kulturális előadásokat szeretne szervezni, és ugyanakkor megvan benne a vágy, hogy tagjait szakszerű képzésben részesítse a közösségszervezésben és vezetésben, akik

fejlődni akarnak életük minden területén.

A felnőttképzés, a népfőiskolák jelenléte ma talán aktuálisabb, mint hatvan évvel ezelőtt volt: egyre közelebb kerülünk mi magunk is a tudás és információ-alapú társadalom kihívásaihoz, amire válaszként csupán az életen át tanulás vágya és lehetősége létezhet.

A két adventi KALOT-rendezvény egyrészt a lelki felkészülésben segítette a fiatalokat: Sebestyén Ottó jezsuita atya és Szokol Margit szociális nővér adventi lelkigyakorlata meditatív és bibliodrámás elemekkel élmény- és szívközelbe hozta karácsony üzenetét, másrészt a KALOT a szellemi és gyakorlati képzés fontosságát hangsúlyozta előadások, beszélgetések révén. Mindkét rendezvénynek vidám és bensőséges eseménye volt a Szalay Rózsika néprajz-szakértő vezette karácsonyi kántáló és betlehemező énektanítása. Bátorító érzés volt megtapasztalni, hogy a műdal és diszkó-kultúra térhódítása mellett a fiatalok mennyire fogékonyak a népdalra, nyelvükön és szívükben hordozzák azt.

Ha sok-sok évnyi szünet után a csíkszentgyörgyiek karácsonykor kántáló fiatalok énekét hallják, nyissák tágasra kapujukat és szívüket. Annak tudatában fogadják őket, hogy jövője csak tanult, képzett, kultúráját ismerő és azt megbecsülő fiatalokat bíró népek lehet.

Korunk, 2004. február

Burus János KALOT–KALÁKA em- lékkiállítás és emlékest

A hetvenéves csíksomlyói KALOT–KALÁKA Székely Népfőiskolák történetét felidéző, gazdag, változatos tárgyi és dokumentumanyagot felvonultató nagykiállítást szervez csütörtökön, június 16-án a Csíkszeredai Székely Károly Szakközépiskolában működő Nagybükki Néprajzi Társaság.

A tárlat anyagában fő helyen szerepelnek Szervátiusz Jenő szobrászművész „csillagfaragóinak” rajzai, figurális és virágos mintái, a kiállítás ritka ereklyéje pedig a Szervátiusz-féle berbécsfejes asztal, a csíksomlyói faragóműhely terméke.

Fotók mesélnek a lófejes, farkasfejes–oroszlánfejes asztalokról, a faragott támlájú „fejedelmi székekről”, csillárokról, a pazar szépségű székely kapukról, kopjafákról, templomi és temetői korpuszokról, kazettákról, menyasszonyi sulykokról, hozományos ládákról, függönytartókról, ünnepi asztalra szánt faragott tálcákról, könyvbölcsőkről, gyertyatartókról, virágos vagy balladai témát ábrázoló plaketekről, azaz az egykori „KALOT-legények” munkáiról.

Idő: 2011. június 16. (csütörtökön), délután 4 órától. Helyszín: a Nagybükki Néprajzi Társaság kiállítótermében, a Csíkszeredai Székely Károly Szakközépiskolában.

A Mária- és Jézus-szobrok, Ferencz István „Máriás Pista” alko-

* A székely KALOT-ról szóló írások Cseke Péter: A Csíksomlyói Székely Népfőiskola című könyvéből (Hungarovox Kiadó, Budapest, 2013) valók, és az ő szerkesztésében jelentek meg.

tásai szintén dokumentumértékű fotókról néznek le a látogatókra. A „KALÁKA-lányok” keze munkája pedig régi székely szőnyegek, szőttesek, keresztzemesek formájában lesz jelen, hogy alkotóik „írásos” kézjegye figyelmeztessen a népi értékeinkre, azok ápolására, a mába való átmentésének fontosságára.

A tárgyi anyag mellett több száz korabeli fotó, iskolai bizonyítvány, oklevél, egy 1943-ból származó KALÁKA-tabló, magánlevelezések darabjai, perefernumok, önéletrajzok, emlékfüzetek, KALOT-szakönyvek és -füzetek, diáklajstromok, tanári és alkotói portrék, régi folyóiratok idézik meg a székely népfőiskolák hajdani napjait.

A kiállításra szeretettel várunk minden hajdani KALOT-legényt és KALÁKA-lányt és azok családjait Csíkszeredából, Alcsíkról, Felsőcsíkról, a Kászonokból, Gyergyóból, Szentegyházaról, Székelyudvarhelyről, Felső-Nyikó mentéről, a Sóvidékről, a Kovászna megyei Kálnokról, Gelencéről, Felsőtorjáról, a Szatmár megyei Endrődről.

Az ünnepi műsorban Szabó Enikő színművésznő klasszikus magyar népballadákat ad elő; a Csíkszeredai Nagy István Zene- és Képzőművészeti Szakközépiskola diákjai népzenei bemutatót tartanak; a Dánél Sándor család

gyerekei is szerepelnek; a 89 éves csobotfalvi Ambrus Károly pedig verseiből szaval, kéziratos megemlékezésből olvas fel, keresztmetszét adva az egykori KALOT-KALÁKA mozgalomnak.

Az emlékkiállítást Daczó Katalin nyitja meg.

A rendezvény szervezője és házigazdája e sorok írója. (In: *Kútffő*, VII. 2011, 1-3 (13-15.) 69.)

Daczó Katalin Kalotszerelem

Kalotszerelem – így is nevezhetnénk egy KALOT-legény és egy KALÁKÁS leányzó egymásra találását, ami bizony gyakori volt, de ezúttal másfajta szerelemre, Burus János tanár úr és a KALOT-mozgalom egymásra találására gondolok. Ez a Kalotszerelem is gyümölcsözőnek bizonyult: eredményét ma egy aprócska helyen kiállított gazdag tárlaton tekinthetik meg.

Katolikus Agrárifjúsági Legényegyesületek Országos Testülete – ez volt a KALOT teljes neve, de szerintem maradjunk a közkedvelt rövidítésnél: KALOT.

KALOT-nak hívták, de Csillagfaragókat nevelt, többek között Szervátiusz Jenő jóvoltából. A tárlaton előkelő helyet kaptak ezek a KALOT-legények, akik számára

a csíksomlyói hónapok nem egyszerűen egy tanfolyam elvégzését jelentették, hiszen szakmát, vagy életre szóló hivatást kaptak: asztalosok, fafaragók, műbútorasztalosok, népművészek lettek. Életre szóló eligazítást köszönhettek a KALOT-nak.

Egyszerű parasztfiúk rajzai sorjáznak a tárlaton, *Dánél Károly* egész dossziényi, féltve őrzött alakos rajzát és mintáját elküldte. A csíksomlyói *Ferencz István*, vagy is „Máriás Pista” emlékét szobrai-nak fényképei idézik, *Gál Vilmos* 1958-ban készített kisméretű székelykapuja ma is minta lehetne a fafaragók számára, akárcsak *Fábián József*, *Sass Imre* munkái.

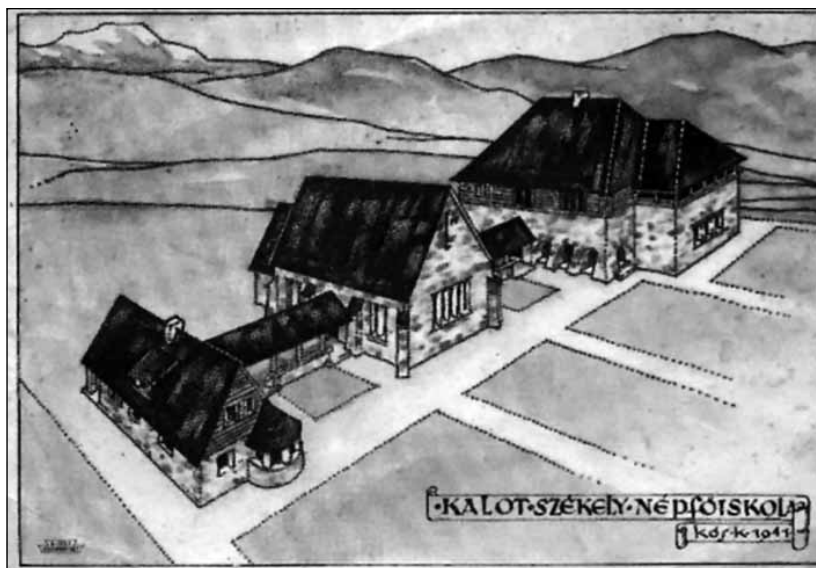
Kalákának nevezték, de Csillagszővőket nevelt, többek között *Zakariás Flóra szociális testvér* jóvoltából. Hitükben erős, nemzeti érzésben öntudatos, hagyományait ápoló, gazdaságilag képzett családanyák néznek ránk a féltve őrzött s most kiállított tablóról.

Munkájuk eredménye egy, a tárlaton látható, több méteres rakottas szőnyeg, ami a tanfolyam alatt született, de keresztzemes terítők százai kerültek ki *Ferencz Erzsébet*, *Hajdó Ágnes*, *Gecző Magdolna* és társaik keze alól.

Burus János ezekbe a KALOT-legényekbe, ezekbe az idősödő KALÁKA-lányokba szeretett bele. Elkezdte kutatásait, s nem bírta abbahagyni. 2002-ben *Cseke Péter* közölt írást a KALOT-ról, s ez volt az első írás, ami arra készítette Burus Jánost, hogy belemélyedjen a kutatásba.

„Olyan volt, mint egy gyönyörű nyomozás” – idézte fel nekem a tanár úr ma délelőtt a pillanatot, amikor először ült le a Kalotosok asztalához, és rádöbrent, hogy mekkora értéket hordoznak ezek az emberek.

Azóta fotózott, gyűjtött, szkennelt, jegyzetelt Burus János, míg mára, az első csíksomlyói KALOT-tanfolyam megnyitásának hetve-

népe, amikor az önfeladás, a hagyományelhagyás utolsó óráiba jutott a székelység. Sikeresen ötvözte a korábbi román éra, *Domokos Pál Péter, Vámszer Géza, Nagy Imre* nemzetmentő mozgalmát, volt amire ráépülnie, s tudott lánggal égni – nem csak megszűntéig, 1944 nyaráig.

Az a láng máig tart. KALOT-nak, Kalásznak nevezték, magyarországi mintára, de önmagunk megmentésének mozgalma volt. Nem számít, ki kezdte, csak az, hogy ki folytatja..., s amíg ilyen tanárok lesznek, mint Burus János, és olyan tanítványok mint a Nagybükki Néprajzi Társaság tagjai, addig nem kell félnünk. (In: *Kútjő, 2011, VII. évf. 1-3 (13-15.). 70.*)

nedik évre sikerült összehordania majdnem mindent.

Így lehet itt közöttünk *Magyar Ferenc, csíksomlyói KALOT igazgató, Szervátiusz Jenő fajaragó, Kozán Imre, Kovács Dénes, Mátéffy Győző tanárok, Ferencz Salamon Imre építőmester és Gál Ferenc tanító* megörökített emléke. Ők történetesen nem voltak KALOT-növendékek, nevük mégis a csíki KALOT történet része, jelenlétük, fotóiknak, munkáiknak kiállítása jelzésértékű, s itt a helye, akár csak a különleges Szervátiusz-féle faragott asztalnak, vagy a könyvbölcsőknek.

Jelen van itt hetven év történelme. Trianon és a második világhégés, az utat kereső nemzettest, a különböző irányokból elindult cselekvő és nemzetféltő mozgalmak, a Katolikus Nőszövetség harmincas évekbeli rendezvényei, a nyolcvan esztendővel ezelőtti *Ezer Székely Leány Napja* ünnepei, a szociális nővérek Kalákamozgalmat megelőző tanfolyamai, egyház és értelmiség egymásra találása és közös cselekvése.

„Krisztusibb embert! Műveltebb falut! Életerős népet! Önérzetes magyart!” – így hangzik a KALOT jelszava, s mindez ma is érvényes, véli Burus János, aki éppen ezért tartja különösen fontosnak az emléktárgyak és emlékek egybehordását.

Vándorkiállítás születhetne belőle, könyvvé kellene összeálljon ez a gyűjtemény, sóhajtott fel a tanár úr, a KALOT szerelmese.

Ma, az élethossziglan tartó tanulás hőskorában is példaértékű lehet ennek a népfőiskolai hálózatnak a tevékenysége. Nem egészen négy évet működött a csíksomlyói KALOT. De akkor jött, amikor jönnie kellett, amikor kiegészített rá a falu népe, amikor rászorult a falu

